

DEVĂLMĂȘIILE VRÂNCENE DISPĂRUTE: OBȘTEA RUGET ȘI OBȘTEA BODEȘTI

*

THE LOST VILLAGE COMMUNITIES IN VRANCEA: RUGET AND BODEȘTI JOINT UNIONS

*

LES PROPRIÉTÉS COLLECTIVES DISPARUES DE VRANCEA: LA COMMUNAUTÉ DE RUGET ET LA COMMUNAUTÉ DE BODEȘTI

drd. Ionel ANTIMIRESCU¹

Rezumat: *Obștea rămâne, pentru spațiul vrâncean, cea mai complexă formă de organizare economică, socială și culturală, ce a promovat de secole autoguvernarea și păstrarea cutumelor locale. Comunitățile au supraviețuit și evoluat ajutate de proprietățile devălmașe, pe care le-au administrat singure, după reguli proprii sau impuse de stat. Fiecare sat din regiunea Vrancea poartă în prezent amprenta existenței acestor structuri și ale modalităților proprii de administrare. Satele Bodești și Ruget sunt singurele sate vrâncene vechi care nu mai beneficiază de proprietatea devălmașă (pădure și pășune) în zona montană, comunitățile fiind mult mai sărace și neatractive demografic pentru zonele adiacente.*

Dispariția celor două obști are loc în perioada interbelică, când arendarea multianuală a drepturilor de uzufruct era o practică uzuală de acaparare a pădurii devălmașe. Devălmășiile vecine sau persoane private influente (cozile de topor) au fost beneficiarii finali ai confuziei voite între dreptul de proprietate și cel de uzufruct. Dezinteresul cetei și complicitatea propriilor consilii de administrație au constituit factorii cheie pentru pierderea averii comune. Acest demers a vizat identificarea și valorificarea surselor documentare și de istorie locală care pot reconstitui, parțial, fenomenul acaparării a două obști vrâncene, ce au aparținut celor două sate vechi din Țara Vrancei. Prin informații și bibliografie, articolul se dorește a reprezenta un reper pentru viitoarele cercetări a devălmășiei vrâncene.

Cuvinte cheie: *acaparare, drept de uzufruct, pădure, aruncarea munților, comunitate.*

*

Abstract: *In Vrancea county, the assembly remains the most complex economic, social, and cultural organization form that has promoted self-government and the preservation of local customs for centuries on end. Communities have serviced and developed with the help of the joint union properties that they have administered themselves, going by their own rules or those imposed by the state. Each present village is marked by the existence of these structures and their own ways of government over time. Bodești and Ruget villages are the only old villages in Vrancea that do not benefit from the joint union property anymore (forest and grassland) in the mountainous area, the communities here being way poorer and more unattractive from a demographic point of view compared to the adjoining areas.*

The disappearance of the two joint unions took place during the inter-war period, when the multiannual lease of the usufruct rights used to be the common seizure practice of the joint union forest. The neighbouring joint unions or influential private individuals (traitors, Rom. „cozi de topor”) have

¹ Școala Doctorală de Științe Socio-Umane, Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava.

been the ultimate beneficiaries of the deliberate confusion between the property right and the usufruct one. The lack of interest of the assembly and the complicity of its own board of administrators have represented the main factors in the loss of the wealth of two villages.

This endeavour has targeted the identification and valorisation of the local history and the documentary sources that can partially rebuild the seizure phenomenon of two joint unions from Vrancea. The purpose of this article is to set an example for the upcoming researches of the joint unions in Vrancea, a fact made possible through the information and bibliography it offers.

Key words: seizure, usufruct right, forest, the spreading in the mountains, community.

*

Résumé: La communauté reste, pour l'espace de Vrancea, la forme la plus complexe d'organisation économique, sociale et culturelle qui a promu pendant des siècles l'autonomie et la conservation des coutumes locales. Les communautés ont survécu et ont évolué à l'aide des propriétés collectives qu'elles les ont administrées toutes seules, selon des règles propres ou imposées par l'État. Au fil du temps, chaque village actuel porte l'empreinte de l'existence de ces structures et des modalités spécifiques d'administration.

Les villages Bodesti et Ruget sont les seuls vieux villages qui ne bénéficient plus de propriété collective – forêt et pâturage – dans la montagne, les communautés étant beaucoup plus pauvres et moins attrayantes du point de vue démographique que les zones adjacentes. La disparition des deux communautés a eu lieu dans la période de l'entre - deux- guerres, alors quand l'affermage (la cession) pour plusieurs années des droits de l'usufruit était une pratique commune de confiscation de la forêt collective.

Les propriétés voisine ou les personnes privées influentes – asservies ont été les bénéficiaires de la confusion préméditée entre le droit de propriété et le droit de l'usufruit. Le désintérêt de la bande et la complicité des propres comités d'administration ont constitué les éléments-clés pour la perte de la fortune collective (commune). Cette démarche a visé l'identification et la valorification des sources documentaires et d'histoire locale qui peuvent reconstituer, partiellement, le phénomène de l'affermage des deux communautés de Vrancea, qui, à leur tour, ont fait partie des vieux villages déjà mentionnés du « Pays de Vrancea ». A l'aide des informations et de la bibliographie, l'article veut représenter un repère pour les futures recherches de la propriété collective de Vrancea.

Mots clés: confiscation, droit d'usufruit, forêt, diviser les montagnes, communauté.

Rugetu, astăzi satul Ruget, comuna Vidra, este atestat documentar în anul 1661,² fiind unul dintre satele colinare vrâncene cu moșii bogate și răzăși iscusiti în cultura pomilor fructiferi (prunul și mărul) și creșterea animalelor.³ Așezarea era la început ascunsă față de *Drumul Vrancei*, fiind adăpostită de dealul cu același nume și terasa râului Putna. Situat pe partea dreaptă a pârâului Colăcel, afluent al Putnei, satul are terenuri fertile, comparativ cu zonele adiacente, și o expunere sudică prielnică pomiculturii și viticulturii. Tranzacțiile cu proprietăți sunt des amintite în documentele regiunii.⁴ Desigur, extinderea vetrei prin intermediul *secăturilor* a fost continuă,

² Aurel V. Sava, *Documente putnene*, vol. I, Focșani, Tipografia Cartea Putnei, 1929, p. 25.

³ *Rugețenii au trăit mereu din cultura merelor și prunelor, ei devenind cu timpul neguțători de perje uscate, asemenea celor din Colacu, de unde chiar se trag.* Interviu cu Șagău Teodor, președintele Obștii Ruget, 20 iunie 2020.

⁴ Zapisul de la Tudosă Rugețeanu, din 20 mai 1661, care vinde preotului Stan din Căliman pământ mai jos de pomi și bolovani. Zapisul Nichitii din Ruget, 13 mai 1673, care vinde lui Melintii din Colac teren

pădurea fiind defrișată pentru a face loc culturilor.⁵ Extinderea rugilor de mure în zonele despădurite stă la originea denumirii localității. În câteva secole, micile coline din nordul satului sunt curățate, asemenea celor din satul vecin *Secătura Părosu (Săcătura)*, astăzi satul Vișoara și umplute cu întinse livezi.⁶

Originea populației inițiale este în satul vecin, Colacu, roirea fiind dovedită de documente, antroponime și stăpânirea comună a unor devălmășii. Satul matcă recunoaște proprietățile noii așezări, reprezentării celor două sate *formând o singură echipă* la adunările Marii Obști Vrâncene. Nu există o documentare certă a momentului separării celor două devălmășii, însă puținele edificii ale satului Ruget poartă amprenta activității proprii obști. Sărăcia, insuficiența terenurilor arabile și mortalitatea destul de ridicată au marcat în măsură egală cele două sate la începutul secolului XX.⁷ În anumite perioade satul se regăsea, administrativ, în comuna Colacu, alături de alte 4 sate.⁸

În 1818 reprezentantul Obștii Ruget este prezent, alături de cel al Obștii Colacu, la adunarea devălmășiiilor vrâncene încheiate cu o nouă învoială pentru a împăca și Obștea satului Poiana, nemulțumită cu *aruncarea pe sate* din 1817.⁹ Începând cu secolul XVIII se înmulțesc mărturiile în privința hotarului fixat cu satul Colacu.¹⁰

Documentele secolului XIX confirmă proprietatea Obștii Ruget asupra *piciorului* muntelui Mișina, primit în urma acțiunii de *aruncătoare a munților* susținută de Obștea satului Colacu la vornicia Vrancei în anul 1829.¹¹

Noua învoială¹² preciza că Rugetenii și Colocanii au primit, în compensație pentru pierderea muntelui Furu, ***Fruntea cea Mare a Munțișoarelor, piciorul***

între secături pe 8 lei bătuți. A.V. Sava, *Documente putnene Vrancea Irești-Câmpuri*, ediția a III-a îngrijită de Costică Neagu, Focșani, Editura Terra, 2019, pp. 51-52.

⁵ I. Conea, *Vrancea: geografie istorică, toponimie și terminologie generală*, București, Editura Academiei Române, 1993, pp. 23-24.

⁶ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Vrancea (S.J.A.N.V.), Fond *Săcătura-Părosu*, dosar 13/1921, ff. 12-14.

⁷ S.J.A.N.V., Fond *Prefectura Putna, Monografia Comunei Colacu, Plaiul Vrancea, Județul Putna*, făcută de învățătorul C. Petrache, dosar 32/1908, ff. 43-47.

⁸ Comuna Colacu era alcătuită în 1931 din satele Colacu, Poduri, Părosu, Rugetul și Tichiriș. C. Cherciu, *Țara Vrancei – o istorie a obștilor răzășești*, Galați, Editura Axis Libri, 2015, p. 503.

⁹ Iscălesc, alături de Gavrilă Avram ispravnicul de Vrancea, *Toma Pătule* din Colacu și *Preotu Nicolaiu* din Ruget. Copie după învoiala satelor din 23 martie 1818, A.V. Sava, *op. cit.*, pp. 219-292.

¹⁰ Mărturia lui Tudosă din Ruget, 17 martie 1696, despre împărțire Podului Colocanilor (actualul punct Podece) între 4 colocani, lui Dumbravă revenindu-i fâșia de lângă hotarul Rugetului. *Ibidem*, p.76.

¹¹ Vechea nemulțumire a obștenilor din Colacu, Ruget și Tichiriș în privința acaparării muntelelui Furu de cei din Nereju a obligat autoritățile Vrancei să realizeze, în urma unei cercetări prealabile, o nouă reîmpărțire a munților. *Cercetarea realizată de privighetorul de Vrancea, Grigore Alexandru și economul Șerban Bălan în pricina pentru munți între satele Coza și Tulnici*, 12 aprilie 1836, în A.V. Sava, *Documente putnene Vrancea Irești-Câmpuri*, ediția a III-a îngrijită de Costică Neagu, Focșani, Editura Terra, 2019, pp. 332-334.

¹² *Cartea vornicului de Vrancea*, Mojanu, legifera noua realitate devălmășă. *Ibidem*.

muntelui Mișina și muntele Bodesu pe jumătate, trupuri de moșii cedate de Spinești, Năruja și Tulnici. Sfaturile devălmășiilor implicate se obligau să potolească cetele și să convingă obștenii că noua împărțea aducea beneficii și pace. Noile moșii dobândite de cele două sate erau situate pe cursul râului Năruja și afluentului său Valea Neagră. *Sfatul Vrancei* a ținut cont de tensiunile create între cetașii celor trei sate, în lupta pentru muntele Furu, și au trasat limite separate și clare. Potrivit vechilor cutume, văile de pârauri, cumpenele de apă și bolovanii semiîngropați erau limite perene, ce nu puteau fi retrasate ușor. Însăși drumurile de acces spre pădurile devălmașe erau situate pe văi diferite, carele nerejenilor, colocanilor și rugețenilor întâlneau-se doar pe drumul mare de la Năruja spre Vidra.¹³

Aruncătoarea echilibra astfel devălmășiile din trei vechi sate vrâncene și demonstra rolul primordial al Sfatului comun al Vrancei în stoparea acaparărilor.

Învoiala satelor vrâncene, dataată 25 iunie 1840, poartă doar semnătura *pasnicilor și vornicului satului Colacu*, dovadă clară că la acea dată satele Colacu și Ruget stăpâneau împreună trupurile de moșii. Semnăturile judecătorului Ținutului Putna, Ocolul Vrancei, a privighetorului de Vrancea, a vornicilor satelor, a vechilului (reprezentantului) satului Nereju, dovedește participarea și acordul tuturor devălmășiilor vrâncene.¹⁴ Sursele documentare nu precizează împărțirea exactă a suprafețelor primite între cei din Colacu și satul roit, Ruget.

Devălmășia Rugetu este activă în acțiunile comune a obștilor vrâncene, aceasta fiind una din cele 28 care îl vor susține financiar pe polcovnicul Ioniță Șerban în cazul în care o să ajungă deputat în divanul ad-hoc.¹⁵ Răzeșii își arată astfel sprijinul pentru tabăra unionistă din Moldova de Jos.

Interesant este faptul că trupul de moșie, parte din muntele Bodescu, ce revine după această nouă împărțire Obștii satului Colacu, este vândut, în condiții neclare, de către colocani pentru a realiza catapeteasma bisericii satului, afectată de incendiu.¹⁶

După Marele Război, Judecătoria de Ocol Rural Năruja realizează un mic recensământ al devălmășiilor¹⁷ din aria de responsabilitate. Acesta era absolut necesar datorită distrugerii majorității documentelor obștilor, aflate în zona de ocupație. Registrul obștilor circumscripției Năruja cuprindea 40 de obști și obști trupuri de moșie, fără a fi menționată și Obștea Ruget.¹⁸

Devălmășia Ruget-Tichiriș apare totuși în studiile silvice realizate pentru zona Vrancea în 1935-1937.¹⁹ Interesant este faptul că suprafața de pădure atribuită aici

¹³ G. Miron, *Aspecte privind targurile, bălciurile și iarmaroacele din județul Putna*, în Horia Dumitrescu (coord.), *Cronica Vrancei*, vol. X, Focșani, Editura Pallas, 2011, pp. 179-182.

¹⁴ A.V. Sava, *op.cit.*, pp. 364-368. Copie după învoiala din 25 iunie 1840.

¹⁵ Contractul din 1 septembrie 1857 prevedea susținerea, printr-o indemnizație, a candidatului Obștii Vrâncene, el fiind întărit prin semnătura tuturor obștilor participante. A.V. Sava, *op. cit.*, pp. 406-407.

¹⁶ Interviu cu profesorul Victor Diaconu, președinte al Obștii Colacu după 2001, 22.03.2010, ora 10.00.

¹⁷ El este realizat pe baza propriilor documente rămase în arhiva instituției. S.J.A.N.V, Fond Judecătoriei de Ocol Rural Năruja, dosar 119/1921, ff. 20-22;

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ M.C. Georgescu, *Problema silvică a Vrancei*, Focșani, Tipografia Cartea Putnei, 1937, pp. 12-18.

devălmășiei este de doar 6 hectare. Această suprafață aparține însă pădurii Curinescu, situată în dealurile subcarpatice ce mărginesc satul Ruget, și nu moșiei devălmașe din zona montană.²⁰

Așezământul Obștii Rugetu, având reședința în satul Rugetu, comuna Tichiriș, plasa Vidra, județul Putna, datat 1948, nu lămurește structura proprietății devălmașe. Dacă pentru trupurile de moșie din jurul satului precizările sunt mai clare, pentru moșia din munte se pomenește doar de vânzarea după marele proces al Vrancei.²¹

După Primul Război Mondial, Obștea Ruget încă stăpânea pădure răzleață și pășune la poalele Mișinei. Dovada certă în acest sens o constituie litigiul de hotar între aceasta și Obștea Spulber, rezolvat printr-o retrasare colectivă a hotarului dintre cele două devălmășii. Până în 1921, acest trup de moșie ajunge sub controlul efectiv al doamnei Maria Clement Bontea, soția și urmașa în afaceri a preotului din Herăstrău.²² Între 1921-1941, doamna Maria Clement Bontea arendează spre exploatare Societății Năruja proprietățile ce le deținea pe muntele Mișina, inclusiv pe cele preluate de la Obștea Ruget.²³ Imașul rugețenilor este prins în această tranzacție deoarece accesul la exploatarea pădurilor aflate la cote superioare nu se putea realiza decât pe această rută. Exploatarea pădurii pe muntele Mișina este haotică, în 1945 identificându-se 400 de hectare de pădure tăiată și 44 de hectare de imaș cu pâlcuri de pădure tânără de aproximativ 15 ani.²⁴

După încheierea contractului cu societatea forestieră, fosta moșie devălmașă este arendată unor locuitori din comuna Spulber²⁵ care o cedează, la rândul lor, proprietarilor de vite din comunele Herăstrău, Nistorești și Spulber.

Interesant este faptul că odată cu preluarea totală a drepturilor de uzufruct, activitatea Consiliului de Administrație al Obștii Ruget pe acest trup de moșie devălmașă, încetează. Nu există nici acțiuni în instanță pentru a stopa exploatarea pe ras a pădurii de către Societatea Năruja, nici acțiuni de anulare a contractului de

²⁰ I. Diaconu (coordonator), *Monografia județului Putna*, ediția a II-a, Focșani, Editura Terra, 2013, pp. 204-206.

²¹ Articolul 2, Scurt istoric al coproprietății precizează: *după judecata cu Iordache Ruset Roznovanu, muntele Mișina în întindere aproximativă de 2100 fâlcii a fost vândut de bătrâni parte serdarului Costache Neagu din Căliman, parte pocovnicului Ioniță Șerban din Năruja și parte preotului Ștefan Tătaru din Herăstrău, care a cumpărat în urmă și partea celui dintâi*. Cartea *Documente vrâncene* a lui C.D. Constantinescu-Mircești și H.H. Stahl (București, Tipografia Bucovina, 1929) este precizată ca sursă a informațiilor de mai sus. Arhiva actuală a Comunei Valea Sării, județul Vrancea, Comisia de Restituire a Proprietăților conform legii 1/2000, Așezământul Obștii Rugetu 1948, f. 1.

²² Acapararea se produce prin cumpărarea treptată a tuturor drepturilor în obște (de uzufruct). Se vorbește de o *scăpare* a administratorilor de atunci, mulți obșteni neștiind de tranzacție. Deținerea tuturor drepturilor îi acordă acesteia dreptul la administrație asupra întregului trup de moșie. Mărturia actualului președinte al Obștii Ruget, Șagău Titel.

²³ Arhiva actuală a Comunei Valea Sării, județul Vrancea, *Comisia de Restituire a Proprietăților*, copie a procesului verbal din 24.06.1945 a comisiei de aplicare a legii agrare din plasa Năruja, județul Putna, f. 1.

²⁴ *Ibidem*, f. 2.

²⁵ Sandu Bouroș și Gheorghe Chiriac încheie contractul de arendare cu doamna Bontea. *Ibidem*, f. 1.

preluare a drepturilor. Se vorbește doar de o anumită legătură de rudenie dintre familia doamnei Bontea și conducerea Consiliului de Administrație de atunci. Devălmășia cuprindea sub 200 de cetățși, majoritatea neștiutori de carte. Cei mai mulți dintre ei se ocupau cu agricultura pe terenurile arabile situate la marginea vetrei satului, iar unii aveau turme spre Măgura Odobeștilor. De la formarea satului roit și despărțirea devălmășiiilor (de satul Colacu) au existat doar câteva familii *de vază*, din rândul cărora erau aleși administratorii obștii.²⁶

Pierderea interesului cetei pentru a urmări evoluția propriei averi poate fi pusă și pe seama acordării unor mici sume de bani, obținute din arendarea către Societatea Năruja. A fost împământenită și ideea că preluarea de noul administrator (doamna Bontea... ca interpus?) a fost totală: o administrație permanentă. Ceata a confundat (sau a fost ajutată să confunde) vânzarea drepturilor colective de uzufruct multianual, prin contracte de arendă pe perioade lungi, cu înstrăinarea în sine a proprietății. Situația averii de la munte a fost bine mascată și de micile conflicte de hotar cu Obștea Colacu. *Boriul, Așită, Tabonul, Chetrișul și Coasta Podecii* au constituit puncte fierbinți pentru delimitarea imășurilor din apropierea vetrelor celor două sate. Astfel, desele conflicte cu vecinii de hotar și cu satul matcă au redus vigilența cetei în raport cu proprii administratori, aceștia fiind investiți cu încredere deplină pentru apărarea moșiei devălmășe. Eficiența conducerii din perioada interbelică nu este vizibilă prin construcția unor edificii publice în cadrul comunității sau susținerea unor acțiuni în instanță, în interesul cetei.

Legea agrară din 1945 duce la exproprierea Mariei Bontea și împrăștierea Obștii Ruget cu 44 de hectare, în limitele naturale cuprinse în vechiul așezământ, dar mai ales a situației găsite în teren.²⁷ În lipsa cererii depuse de Obștea Ruget către comuna Herăstrău, conform legii agrare din 1945, art. 3, alin. e, nu putem concluziona dacă împrăștierea a fost realizată pe toată suprafața solicitată de devălmășie. Cert este că această comisie, numită de Ministerul Agriculturii și Domeniilor, conform articolului 10 din lege, a redat Obștii Ruget doar imășul Mișinii.

Borderoul populației, proprietăților și exploatațiilor agricole (B.A.P.) al comunei Nistorești și amenajamentul silvic din 1950 precizează, la structura proprietății, toate devălmășiiile din bazinele Năruja și Zăbala. Muntele Mișina însă, apare doar cu proprietăți țărănești, însumând 1740 de hectare de pădure, suprafață defrișată, poieni și locuri neproductive.²⁸

Disputele pe hotarele islazurilor devălmășe s-au prelungit și după refacerea obștilor în anul 2001. Dacă Obștea Ruget a depus actele de reconstituire a obștii, nu același lucru poate fi spus despre Obștea Colacu, iar vechile posesiuni devălmășe au

²⁶ Interviu cu Șagău Teodor, președintele Obștii Ruget, 20 iunie 2020, ora 16.00.

²⁷ *La miazăzi Obștea Spulber, despărțită de drumul mare ce vine de pe plaiul Mișina, spre Palcău, apoi pe plai pe lângă lacul Roș în hotar cu Obștea Spinești, la răsărit cu proprietățile lui Ion S. Soare și Măriuța Șt. Danțiș, iar la nord cu proprietatea Bontea, pădure tăiată de Societatea Năruja. Ibidem, f. 1.*

²⁸ Arhiva actuală a Comunei Nistorești, județul Vrancea, *Comisia de Restituire a Proprietăților conform legii 1/2000*, dosarul Obștii Nistorești.

rămas în administrarea comunei Valea Sării.²⁹ Astăzi, Obștea Ruget este proprietară de imaș și pădure doar în zonele adiacente comunității, pe teritoriul comunelor Vidra și Valea Sării.

Există totuși o reticență a administratorilor din prezent în emiterea unor ipoteze publice despre devălmășia pierdută. Înrudirile, teama de a nu supăra anumite persoane sau personalități, lipsa unor dovezi scrise, pierdute în arhivele publice sau personale, au păstrat Obștea Ruget în hotarele nefirești ale unei devălmășii fără avere *în munte*.

Oiconimul Bodești derivă de la antroponimul Bodea, presupus fiu al Tudorei Vrâncioaiei, sau Bodiman,³⁰ satul fiind atestat documentar în 1750.³¹ Cadrul fizico-geografic este specific unei minidepresiuni, o *găoaică* situată în nord-estul Depresiunii Vrancei și mărginită de dealuri mărunte dar abrupte. Mulți istorici îl plasează în zona de obârșie a populației vrâncene, locurile de unde au roit satele din jur. Conform surselor documentare, locuitorii cătunului Bodești figurează ca plătitori de biruri, alături de cei din satul Poiana, și contributori (în calitate de obșteni-cetași) la întreținerea Bisericii *Sfântul Neculai* din comunitatea de răzăși³². Odată ce satul Poiana a devenit sat de sine stătător³³ și Bodeștiul a fost plătitor separat de biruri, Adunarea Vrancei le încredințează și devălmășie proprie (*frunză*).³⁴ Așezarea reprezintă unul din cele mai vechi sate ale Vrancei, având o locuire neîntreruptă, indiferent de evenimentele care i-au marcat evoluția. Multe familii bodeștene au întărit, prin migrație, comunitățile obștești din satele vecine, Poiana, Păulești, Spinești și Bârsești. Fenomenul fiind unul continuu, astăzi localitatea înregistrează sub 150 de locuitori, majoritatea vârstnici.³⁵

Amintim, de asemenea, documentul din 1798 prin care bătrâni din satele Bodești și Păulești vând Dealul Tojanului către strămoșii sătenilor din Spulber.³⁶ Conform *obiceiului locului* contrasemnau, alături de vânzători și cumpărători, reprezentanții

²⁹ *Ibidem*.

³⁰ Tamara Daniela Mocanca, *Țara Vrancei, dincolo de legenda Tudorei Vrâncioaia și a celor șapte feciori, în Metafore ale devenirii din perspectiva migrației contemporane. Național și internațional în limba și cultura română*, Iași, Editura Alfa, 2013, p. 112.

³¹ Aurel V. Sava, *Documente putnene*, vol. I, Focșani, Tipografia Cartea Putnei, 1929, p. 56.

³² I. Budescu, *Catagrafiile Ținutului Putna (1830-1832)*, Râmnicu Sărat, Editura Rafet, 2013, pp. 323-324 (Anexele nr.1 și 2.).

³³ *Satul Poiana a roit din Bodești. Netezimea terenurilor a atras mulți locuitori. Aproape toți aveau neamuri acolo*. Interviu cu Vasile Bușilă, fiul lui Neculai Bușilă, 93 de ani, 21.03.2021 (Anexa nr.4).

³⁴ *Raportul candidatului Vasile Pătrășcanu către judecătoria ținutului Putna prin care arată obiceiul local al împărțirii munților și frunzei*, 23 iulie 1855, în Aurel V. Sava, *Documente putnene Vrancea Irești-Câmpuri*, ediția a III-a îngrijită de Costică Neagu, Focșani, Editura Terra, 2019, pp. 402-405.

³⁵ Creșterea fenomenului migrator a fost constatată încă din perioada interbelică, când dispariția devălmășiei a lipsit comunitatea de resursele de bază. Lipsa terenurilor arabile a fost completată astfel cu cea lemnului și pășunilor, bodeștenii căutând alte alternative. Interviu Roșca Vasilică, viceprimar comuna Vrâncioaia Vrancea, fiu al satului Bodești, 02.03.2021.

³⁶ Zapisul din 26 septembrie 1798 precizează clar hotarele *ocinii și moșiei Dealul Tojanului*, vândută către familiile Spulber, Hârceanu și Răduță pe suma de 250 lei. A.V. Sava, *op. cit.*, p. 253.

celorlalte devălmășii din zonă.³⁷ Acestea confereau legalitate și dovedeau autenticitatea documentului iar conducătorii devălmășiiilor vecine dobândeau dovada clară că noii stăpâni și-au însușit corect hotarele proprietății devălmașe. Devălmășiiile moștenesc această cutumă de la Marea Obște a Vrancei, aceasta fiind o cale de a preveni posibilele solicitări de întregire a devălmășiei ciuntite (din partea vânzătorului) și de a da *putere și trăinicie* celei noi (cumpărătorului).

În 24 aprilie 1828 se atesta clar că bodeștenii, *curgători ca și frați* cu cei din satul Poiana, primeau o treime drept de stăpânire asupra munților Mușa, Vetrila și islazurile Dumbrava și Alghiiianu.³⁸ Învoiala se face după ani de procese între cele două sate și cheltuieli pe măsură.³⁹ Toate documentele secolului XIX menționează obștenii satului Bodești coproprietari ai muntelui Mușa alături de cei din satul Poiana.⁴⁰ De asemenea, însuși Așezământul Obștii Poiana, documentul statutar al devălmășiei, atestă dreptul bodeștenilor la munte.⁴¹

Pe parcursul secolelor XIX-XX drepturile obștești ale bodeștenilor au fost tranzacționate de *cozile de topor*⁴² ale Vrancei. În 1899, alături de drepturile cetașilor din Nistorești, Păulești și Paltin se regăseau în portofoliul lui Nică I. Macovei și cele din Bodești.⁴³ Dacă unele drepturi sunt răscumpărate, în urma unor procese, de obști, cele din Bodești ajung la o societate forestieră. Tot prin interpuși ai societății forestiere S.A.R.I.F. (Societatea Anonimă Română pentru Industria Forestieră) sunt vândute drepturile anuale de uzufruct în 1902 și 1905.⁴⁴ Preotul Danțiș din Văsui era cunoscut vrâncenilor pentru activitățile sale cu pădurile devălmașe. Se cumpăra conform Codului Civil cotă parte de drept indiviz devălmaș iar societatea exploata conform cutumelor locale (*cât poate și are nevoie*). Astfel, societatea forestieră avea acces la toată pădurea, samsarii se îmbogățeau iar cetașii sărăceau datorită lipsurilor și proceselor. Cumpărarea succesivă a drepturilor bodeștenilor în muntele *Piatra Secuiului* de diferiți samsari duce la apariția unor proprietăți private. Incendiu din

³⁷ *Nemesnicul Luca din Bârsești, Ștefanu nemesnicul din Năruja, Ștefan Tuvene din Poiana, oameni bătrâni și tineri care mai josu vor iscăli. Ibidem.*, Nemesnicul este reprezentantul oficial al satului. Ulterior, i se asociază în documente calitatea administrativă de primar.

³⁸ *Ion Diaconu, Ținutul Vrancei, vol. I, București, Editura Pentru Literatură, 1969, pp. 15-16.*

³⁹ Înțelegerea se realizează sub semnul crucii și supravegherea preotului Anghel Crestian Caba, cu *afurisării, blestămu și jurământu*, pentru respectarea peste ani și *a nu se jeli la vornicia di Vrancea ori scula la judecată*. Iscălirea tuturor cu degetul sub cruce întărea prezenta învoială. A.V. Sava, *Documente putnene*, pp. 304-306.

⁴⁰ În 1860, obștenii celor două sate, ce stăpâneau împreună muntele Mușa, aveau un venit de 12 galbeni din activitatea ferăstraielor și o contribuție anuală de 300 de galbeni. C. Cherciu, *Țara Vrancei, o istorie a obștilor răzășești*, Galați, Editura Axis Libri, 2015, pp. 167-168.

⁴¹ S.J.A.N.V, *Fond Judecătoria de Ocol Rural Năruja*, dosar 28/1923, *Așezământul Obștii Poiana asupra Munților Mușa și Vetrila*, f. 465 (Anexa nr.3.).

⁴² Vrânceni știutori de carte cu funcții înalte ce intermediază, pentru câștig propriu, drepturile devălmașe ale obștenilor către societățile forestiere.

⁴³ H.H. Stahl, *Nerej. Un village d'une region archaïque*, vol. I, București, Institutul de Științe Sociale a României, 1939, p. 370.

⁴⁴ *Ibidem*, p. 272.

1926 din Valea Piatra Secuiului este identificat ca fiind la proprietatea moștenitorilor preotului Danțiș.⁴⁵

Istoria orală păstrează puține mărturii despre destinul acestei devălmășii din vechea vatră a Vrancei. Muntele satului era demult în zona comunității Nereju, stăpânit în comun cu cei din Poiana. Există o claritate remarcabilă a informației orale, bodeștenii neconfundând anumite proprietăți devălmașe pe care satul le-a primit și stăpânit de-a lungul timpului.⁴⁶ Bătrânii identifică totuși, unitar, anumite persoane pe care memoria colectivă le asociază cu ultima conducere de dinaintea dispariției obștii. Aceștia au fost în conducerea devălmășiei iar înstrăinarea s-ar fi făcut cu acte legale și beneficii.⁴⁷

Muntele Bodescu, parțial,⁴⁸ este ultima proprietate devălmașă a satului. Distanța apreciabilă față de vatra satului crease obiceiul arendării marilor întinderi de pășune către ciobanii tulniceni. Confuzia dintre arendările multianuale și vânzarea proprietății devălmașe, depopularea comunității bodeștene și dezinteresul autorităților vremii constituie motive plauzibile pentru eliminarea *legală* a obștii.⁴⁹ Dezinteresul față de averea comună a celor de dinainte de 1948 nu a putut fi compensat de interesul manifestat de localnici în refacerea devălmășiei după 2001.⁵⁰ Condițiile neclare a dispariției devălmășiei au înflorit și speculațiile comunității.

Grupurile de inițiativă ale cetașilor din cele două devălmășii nu au reușit astăzi recuperarea averii din munte. Lipsa acestei resurse alternative se poate observa în aspectul satelor, acestea depinzând total de investițiile autorităților locale și centrale.

⁴⁵ S.J.A.N.Vrancea, Fond *Ocolul Bolotești*, dosar 24/1927, ff.35-36.

⁴⁶ *Muntele Bodescu este spre Tulnici, aici am lucrat la plantație, dar nu mai era muntele nostru. Parte din Bodescu era al nostru, parte a colocanilor și rugețenilor. Noi am avut obștea și cu poenarii. Îmi spuneau părinții că demult mai primeau un bănuț. Altceva nu se dădea.* Interviu cu Anuțoiu Magdalena, 86 ani, 01.03.2021.

⁴⁷ *Soare Bușilă, tatăl lui Neculai Bușilă, este ultimul președinte al devălmășiei. Părinții așa învățau copiii, să țină minte.* După revoluție au încercat retrocedarea dar nu au reușit. Interviu cu Ioana Danțișu, 92 ani, sat Bodești, comuna Vrâncioaia, județul Vrancea, 01.03.2021.

⁴⁸ Roirea devine un fenomen obișnuit și în zona Vrancei iar trupurile de moșie sunt fragmentate pentru a asigura potențial economic noilor vetre. Conflictele și reimpărțirea munților (aruncările) devin acțiuni obișnuite odată cu creșterea demografică. O parte a muntelui Bodescu era stăpânit de colocani și rugețeni, alți de bodeșteni însă, prin vânzări, devine proprietatea tulnicenilor. Interviu cu profesorul Victor Diaconu, președinte al Obștii Colacu după 2001.

⁴⁹ *Oamenii au plecat din Bodești care-ncotro. Unii spre Poiana, Bârsești sau alte sate din jur. Satul nu a avut și nu are terenuri agricole bune, fiecare căutându-și un rost.* Interviu cu Vasile Bușilă, fiul lui Neculai Bușilă, 93 de ani, 21.03.2021 (Anexa nr.4.).

⁵⁰ Distrugerea unor documente certe de proprietate, interesul marilor comunități din jur de a nu-și pierde părți din obște etc., au făcut imposibile încercările de retrocedare a obștii. Interviu Roșca Vasiliică, viceprimar comuna Vrâncioaia, județul Vrancea, 01.03.2021.

Bibliografie selectivă

Izvoare documentare inedite

Arhiva actuală a Comunei Valea Sării, județul Vrancea, *Comisia de Restituire a Proprietăților conform legii 1/2000*, Așezământul Obștii Rugetu 1948.

Arhiva actuală a Comunei Nistorești, județul Vrancea, *Comisia de Restituire a Proprietăților conform legii 1/2000*, dosarul Obștii Nistorești.

Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Vrancea, Fond *Prefectura Putna*: Monografia Comunei Colacu, Plaiul Vrancea, Județul Putna, făcută de învățătorul C. Petrache, dosar 32/1908; Fond *Judecătoria de Ocol Rural Năruja*, dosar 119/1921, dosar 28/1923; Fond *Ocolul Bolotești*, dosar 24/1927; Fond *Săcătura-Părosu*, dosar 13/1921.

Interviuri inedite

Interviu cu profesorul Victor Diaconu, președinte al Obștii Colacu după 2001, 22.03.2020.

Interviu cu Șagău Teodor, președintele Obștii Ruget, 20 iunie 2020.

Interviu cu Ioana Danțișu, 92 ani, sat Bodești, comuna Vrâncioaia, 01.03.2021.

Interviu cu Roșca Vasilică, viceprimar comuna Vrâncioaia, județul Vrancea, 01.03.2021.

Interviu cu Vasile Bușilă, fiul lui Neculai Bușilă, 93 de ani, 21.03.2021.

Izvoare documentare edite

Budescu Ionel, *Catagrafiile Ținutului Putna (1830-1832)*, Râmnicu Sărat, Editura Rafet, 2013.

Sava A.V., *Documente putnene*, Focșani, vol. I, Tipografia „Cartea Putnei”, 1929.

Sava A.V., *Documente putnene Vrancea Irești-Câmpuri*, ediția a III-a îngrijită de Costică Neagu, Focșani, Editura Terra, 2019.

Monografii

Cherciu C., *Țara Vrancei – o istorie a obștilor răzășești*, Galați, Editura Axis Libri, 2015

Conca I., *Vrancea: geografie istorică, toponimie și terminologie generală*, București, Editura Academiei Române, 1993.

Diaconu I. (coordonator), *Monografia județului Putna*, ediția a II-a, Focșani, Editura Terra, 2013.

Georgescu M.C., *Problema silvică a Vrancei*, Focșani, Tipografia Cartea Putnei, 1937.

Iliescu Ionuț, *Aspecte ale activității Societăților forestiere străine cu vechea Vrancea (I)*, în

Horia Dumitrescu (coord.), *Cronica Vrancei*, vol. III, Focșani, Editura Pallas, 2002.

Stahl H.H., *Nerej. Un village d'une region archaïque*, vol. I, Institutul de Științe Sociale a României, București, 1939.

Lucrări speciale

Miron G., *Aspecte privind târgurile, bălciurile și iarmaroacele din județul Putna*, în Horia Dumitrescu (coord.), *Cronica Vrancei*, vol. X, Focșani, Editura Pallas, 2011.

Mocanca T.D., *Țara Vrancei, dincolo de legenda Tudorei Vrâncioaia și a celor șapte feciori, în Metafore ale devenirii din perspectiva migrației contemporane. Național și internațional în limba și cultura română*, Iași, Editura Alfa, 2013.

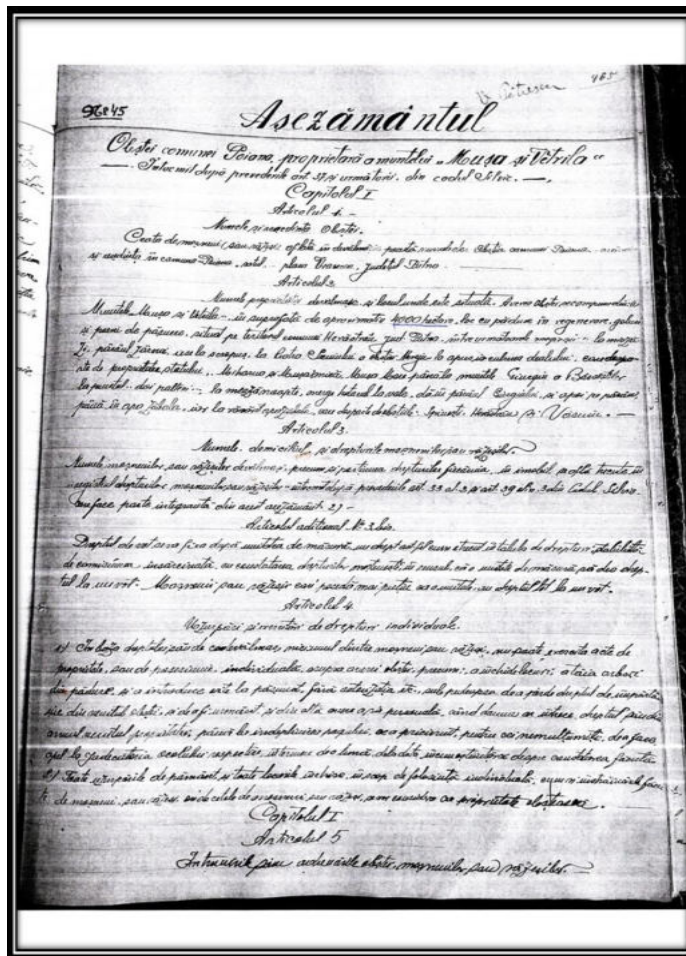
ANEXE

36	Simion sîn Rad Sârbu		86	Tănase sîn Ion Prescură	
37	Gheorghe sîn Agache Lăţcar		87	Ion sîn Sava Prescură	
38	Ion sîn Matei Stan		88	Chiriţă sîn Ion Aflorarii	
39	Iane sîn Ion Bărcuci		89	Vasile sîn Ion Aflorarii	
40	Gheorghe sîn Ion Coşciug		90	Vasile sîn Ionită Drămbă	
41	Anghel sîn Toader Coroiu		91	Rusei sîn Apostol Gogoman	
42	Codin sîn Vasile Macoveiu		92	Nistor sîn Neculai Găină	
43	Toader sîn Roman Muntean-îl		93	Simion sîn Toader Găină	
44	Gavrîlă sîn Mihai Fluierarul		94	Constantin sîn Apostol Gologan	
45	Soare sîn Vasile Cherciu		95	Mihai sîn Vasile Chetrolu	
46	Mihai sîn Gavrilă Cote		96	Ion sîn Ştef Roşiorul	Breslele
47	Gavrîlă sîn Ion Cote		97	Toader sîn Stan Cibotar	posturilor
48	Apostol sîn Vasile Socarici		98	Oance sîn Gheorghită Ghine	Oameni de
49	Neculai sîn Vasile Macoveiu		99	Dima sîn Toader Cheleş	muncă şi
50	Grigore sîn Criste Flore		100	Mane sîn Stan Muntean	burlaci
					fără
					căpătăi
11. Satul Poiana, stăpănit de răzeşi. Biserica Adormirea Precistei. Biserica Sf. Neculai din cotul Bodeşti.					
1	Preot Ion sîn preot Iane Soare	Preoţi	69	Toader sîn Ion Tătaru	Havaleţi
2	Preot Ion sîn preot Alecsa Soare		70	Stoica sîn Constantin Trif	birnici
3	Preot Ion sîn Ion Buşilă		71	Maşteiu sîn Simion Grosu	
4	Preot Alecsa sîn Diaconu Stan		72	Anghel sîn Ştef Grosu	
5	Gheorghe sîn Gavrilă Eahină	Iertaji de sate	73	Ştef sîn Ion Grosu	
6	Vasile sîn Ion Buşilă		74	Gavrîlă sîn Ştef Grosu	
7	Ion sîn Neculai Giucaş		75	Anghel sîn Ivan Huşcă	
8	Toma sîn Neculai Caba		76	Iane sîn Ivan Huşcă	
9	Radu sîn Simion Trif		77	Iane sîn Soare Iane	
10	Ion sîn Ioan Anuţoiu		78	Vasile sîn Iane Danciu	
11	Neculai sîn Gavrilă Caba		79	Ştef sîn Rad Grosu	
12	Vlad sîn Constantin Chetriu		80	Vasile sîn Toader Danciu	
13	Ştef sîn Toma Anuţoiu		81	Ion sîn Ion Caba	
14	Vasile sîn Ivan Buşilă		82	Dumitru sîn Neculai Caba	
15	Ion sîn Ion Buşilă		83	Macovei sîn Neculai Tuvene	
16	Pricop sîn Lungul Băibărucă		84	Mereuţă sîn Toma Caba	
17	Criste sîn Banul Băibărucă		85	Vasile sîn Cristian Bouraş	Havaleţi
18	Toader sîn Neculai Caba	Bătrâni nevolnici	86	Ion sîn Soare Caba	birnici
19	Simion sîn Toader Grosu		87	Iane sîn Ştef Jăchian	
20	Ion sîn Ion Lăcătuşul		88	Rad sîn Neculai Caba	
21	Toader sîn Ion Ilyşa		89	Toader sîn Neculai Caba	
22	Toader sîn Radu Grosul		90	Alecsi sîn Toma Caba	
23	Ion sîn Ion Torcăş		91	Neculai sîn Neculai Tuveni	
24	Ion sîn Lazăr Buşilă		92	Bratu sîn Ion Ciorne	
25	Stanca lui Mihai Buşilă		93	Banul sîn Ion Ciorne	
26	Maria lui Toader Anuţoiu		94	Neculai sîn diaconu Alecsi	
27	Ana lui Ion Grosu	Văduve	95	Toader sîn Acseste Tătar	
28	Sanda lui Simion Trif		96	Apostol sîn Ion Ciorne	
29	Simiona lui Ion Grosu		97	Grigori sîn preot Soare	
30	Maria lui Ion Tuveni		98	Sandul sîn Simion Hupece	
31	Profira lui Vidraşcu Grosu		99	Ioan sîn Toader Buşilă	
32	Panaghia lui Cristian Trincu		100	Gheorghe sîn Ştef Anuţoiu	
33	Ioana lui Ion Sfârle		101	Grigore sîn Constantin Danţiş	
34	Banu sîn Dănilă Caba		102	Constantin sîn Constantin Danţiş	
35	Dacălu Stoica sîn preot Ion Soare	Tărcovnici	103	Anghel sîn Ion Anuţoiu	
36	Dacălu Ştefan sîn preot Ioan	Dascăli	104	Neculai sîn Tănăsă Anuţoiu	
37	Pononar Cristian sîn Ion Caba		105	Toader sîn Gheorghe Danţiş	
38	Dascălu Ion sîn Toader Luca		106	Vasilache sîn Gheorghe Danţiş	

Anexa nr. 1. Tabelul nominal cu locuitorii, plătitori de biruri, din satul Poiana şi cătunul Bodeşti. Ionel Budescu, *Catagrafiile Ținutului Putna (1830-1832)*, Râmnicu Sărat, Editura Rafet, 2013, p. 323.

39	Ponomar Soare sîn Toade	Luca	Târ,ovnic	107	Grigoraş sîn Simion Danţij	
40	Ion sîn Straoe			108	Constantin sîn Gheorghe Bahnă	
41	Ion sîn Stan Neagul			109	Ion sîn Dimitri Tufănoiu	
42	Neculai sîn Vasile Raţă			110	Vasiasche sîn Dimitri Tufănoiu	
43	Toader sîn Vasile Raţă			111	Toader sîn Luca Danţij	
44	Gavrilă sîn Neculai Tuvene			112	Vasile sîn Ştef Danţij	
45	Radu sîn Gavrilă Tuvene			113	Toader sîn Ion Lazar Buşilă	
46	Ion sîn Ştef Tuvene			114	Vasile sîn Ion Buşilă	
47	Ion sîn Ion Tuvene			115	Mafei sîn Ion Danţij	
48	Simion sîn Simion Grosu			116	Neculai sîn Ion Danţij	
49	Ion sîn Vidragu Grosu			117	Soare sîn Mafei Nicoară	
50	Miron sîn Macovei Grosu		Havaleşi	118	Ion sîn Vasile Solomon	
51	Ion sîn Vasile Raţă		birnici	119	Andrei sîn Ion Ipa	
52	Radu sîn Ion Lăcătuşul			120	Melinte sîn Stan Sprinceană	
53	Ion sîn Toader Rotariu			121	Postolache sîn Banu Caba	
54	Toader sîn Ion Mistreţu			122	Gavrilă zet Banul Caba	
55	Ion sîn Ion Grosu			123	Mafei sîn Toma Caba	
56	Anghel sîn Macovei Grosu			124	Ion sîn Ion Lăcătuşul	
57	Radu sîn Macovei Grosu			125	Gheorghe sîn Ion Caba	
58	Ştef sîn Macovei Grosu			126	Ştef sîn Toader Danciu	
59	Marcu sîn Ştefan Tuvene			127	Toader sîn Ioan Sărâlă	
60	Toader sîn Toma Caba			128	Dumitru sîn Ion Tufănoiu	Breslele
61	Simion sîn Ştef Tuverle			129	Neculai sîn Rad Grosu	posturilor
62	Ion sîn Toader Grosu			130	Gheorghijă sîn Toader Rotaru	
63	Neculai sîn Ştef Tuvene			131	Mereuşă sîn Moişă Tărcă	
64	Ion sîn Neculai Caba			132	Gheorghe sîn Palma	Oameni
65	Ion sîn Simion Grosu			133	Vasile Purice	fără
66	Radu sîn Ştef Grosu			134	Gheorghe Ungurean	căpătai
67	Stan sîn Ion Grosu					
68	Nanu sîn Apostol Tătaru					
12. Satul Bărseşti stăpănit de răzeşi.Biserica Cuvioasa Paraschiva. Biserica Sf. Voievozi						
1	Preot Ion sîn Preot Andriuş		Preoţi	133	Cristian sîn Neculai Ghimpu	
2	Preot Simion sîn Mihai Cojocariu			134	Toader sîn Ştef Mortul	
3	Preot Ion sîn Preot Pavel			135	Ştef sîn Ion Joanghină	
4	Preot Ion sîn Preot Ioniciu		Preoţi fără	136	Gavrilă sîn Ion Zbărcioag	
5	Preot Ion sîn Luca		slujbe	137	Ion sîn Toader Costin	
6	Neculai sîn Constantin Fodul		Iertaţi de	138	Simion sîn Toader Costin	
7	Zamfir sîn Iacov		sate	139	Luca sîn Mihai Fusariu	
8	Ion sîn Constantin Dodaj			140	Toader sîn Luca Fusar	
9	Ion sîn Mihaiul			141	Ion sîn Luca Fusaru	
10	Ion sîn Tapalagă			142	Gheorghe sîn Ion Borhan	
11	Ion sîn Tănăsă Alban orbu		Bătrâni	143	Ene sîn Ion Borhan	
12	Toader sîn Ion Chiriţă		nevoinicii	144	Luca sîn Ion Borhan	
13	Rad sîn Ion Mocan			145	Grigore sîn Ion Chiriţă	
14	Ion sîn Grigore Bălbărucă			146	Neculai sîn Toader Costin	
15	Ion sîn Apostu			147	Dumitru sîn Vasile Curci	
16	Ion sîn Neculai Pogon			148	Miron sîn Vasile Mocanu	
17	Ursu sîn Ion Topor			149	Mătei sîn Petrea Olariu	
18	Ştef sîn Neculai Roui			150	Toader sîn Mitrofan	
19	Rad sîn Ion Burbuliu			151	Toader sîn Ion Mitrofan	
20	Mihai sîn Urdă			152	Nistor sîn Trade Mitrofan	
21	Ion sîn Toader Popa			153	Ştef sîn Vasile Drăgan	
22	Neculai sîn Ion Rău			154	Lazar sîn Gheorghijă Bărbaruca	
23	Toader sîn Vasile Mirce			155	Ion sîn Toader Stefănuca	
24	Toader sîn Costinu			156	Ion sîn Gheorghe Purlou	

Anexa nr. 2. Tabelul nominal cu locuitorii, plătitorii de biruri, din satul Poiana şi cătunul Bodeşti.
Ionel Budescu, *Catagrafiile Ținutului Putna (1830-1832)*, Râmnicu Sărat, Editura Rafet, 2013, p. 324.

Anexa nr. 3. Așezământul Obștii Comunei Poiana, proprietară a Muntelui Mușa și Vetrila, S.J.A.N.V., Fondul Judecătorei de Ocol Rural Năruja, dosar 28/1923, f. 465.

Anexa nr. 4. Vasile Bușilă, 93 de ani, nepot a lui Soare Bușilă – ultimul președinte al Obștii Bodești, astăzi locuitor al satului Bârsești, comuna Bârsești, județul Vrancea.